

ефективні інститути відіграють ключову роль у досягненні цілей розвитку. Крім того, удосконалення адміністрування податків, зменшення регуляторного навантаження та підвищення прозорості зменшить стимули для нелегальної діяльності.

Удосконалення регулювання та інституційної якості сприятимуть більш справедливому та сталому зростанню в довгостроковій перспективі. Більш ефективне управління служить добробуту широких верств суспільства. Регуляторні та інституційні реформи мають вирішальне значення для подолання вузьких місць у бізнес-кліматі, зміцнення верховенства права, підвищення ефективності уряду та боротьби з корупцією.

Зменшення регуляторних та адміністративних бар'єрів, тобто акцизів, зменшить стимули до участі в тіньовій економіці.

Підвищення рівня дотримання податкового законодавства шляхом удосконалення реєстрації, аудиту та стягнення також пригнічує нелегальну діяльність.

Список використаних джерел

1. The Prosperity Index Rankings Table 2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docs.prosperity.com/2616/7736/3001/The_Prosperty_Index_Rankings_Table_2023.pdf.
2. The Legatum Prosperity Index 2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.prosperity.com/download_file/view_inline/4429.
3. The Legatum Prosperity Index 2019 Rankings Table [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docs.prosperity.com/1515/8634/9128/The_Legatum_Prosperty_Index_2019_Rankings_Table.pdf.
4. Legatum Prosperity Index Rankings 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.prosperity.com/application/files/9514/7808/9312/Legatum_Prosperty_Index_Rankings_2016.pdf.
5. About Prosperity Resources [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.prosperity.com/about/resources>.
6. Фукуяма Ф. Довіра: соціальні доброчесності і шлях до процвітання / Ф. Фукуяма ; пер. з англ. – М. : Видавництво АСТ, 2004. – 730 с.
7. Шихирев П. Від капіталу фізичного до капіталу соціального [Електронний ресурс] // Со-Общение. – 2005. – № 10. – Режим доступу: <http://www.soob.ru/n/2005/10/c/7>.

Єфімова О.О.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студентка БП-3 «Економіка»
Науковий керівник: к.е.н., доц. Біла І.С.

ЗРОСТАННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна в Україні змінила наше сьогоднішнє та майбутнє і викликала необхідність пошуку нових рішень та джерел життєдіяльності та економічного зростання. Одним із таких джерел є розвиток і зміцнення соціального капіталу українського суспільства.

Досвід розвинених країн демонструє, що суспільства, які активно інвестують у розвиток соціального капіталу, краще реалізують людський потенціал і задовольняють суспільні потреби. Це актуалізує необхідність наукового дослідження соціального капіталу, зокрема його сутності, ролі в системі економічних ресурсів і взаємозв'язків із іншими формами капіталу, такими як фізичний та людський, в умовах війни.

У сучасній економічній літературі зростає визнання важливості людських взаємин, мереж і організацій, які мають значний вплив на якість життя та перспективи соціально-економічного розвитку. Соціальний капітал займає важливе місце в структурі загального капіталу і охоплює соціальні зв'язки, які враховують моральні норми, традиції та рівень довіри в суспільстві. Він дозволяє залучати додаткові ресурси через довіру, яка формується у відносинах між людьми.

Соціальний капітал поділяє багато властивостей з економічним капіталом, таких як обмеженість, здатність до накопичення та конвертації, здатність до самозростання та передачі. Проте, на відміну від інших форм капіталу, соціальний капітал не зменшується під час використання, а навпаки збільшується, а якщо він не використовується, то його цінність втрачається. Соціальний капітал вимагає взаємодії, тобто більше ніж одного учасника, і важко визначити його економічну вартість [7].

На нашу думку, соціальний капітал в системі економічних відносин виконує функцію каталізатора, оскільки він змінює швидкість перебігу економічних процесів, прискорюючи їх або сповільнюючи, не втрачаючи при цьому своєї вартості. В умовах війни може проявлятися саме негативна сторона соціального капіталу: високий рівень недовіри призводить до постійної напруги, що посилює конфлікт і руйнує спроби його вирішення.

Варто зазначити, що в умовах війни навіть високий рівень соціального капіталу, який базується на довірі, не здатний безпосередньо усунути корінні причини конфлікту чи стати прямим інструментом для припинення воєнних дій. Проте підвищення якості соціального капіталу сприяє зміцненню суспільних зв'язків у постраждалих громадах, розширюючи мережу довіри. Це допомагає об'єднувати зусилля як для відновлення економічної діяльності, так і для досягнення миру.

Згідно твердження Ф.Фукуями, соціальний капітал має «прихований резерв», який спрямовує розвиток суспільства [6]. І саме в кризових, критичних ситуаціях

такий резерв показує найкращі результати при використанні. Це підтверджується дослідженнями організації Legatum Institut, яка впродовж більше 10 років аналізує країни в системі Legatum Prosperity Index за рівнем сприяння добробуту їхніх громадян, охоплюючи як економічний, так і соціальний аспекти. Така система показників відображає багатогранність добробуту, виходячи за межі традиційних макроекономічних показників, зокрема таких, як ВВП на душу населення, і зосереджуючись на ширшому вимірі людського добробуту [1-5].

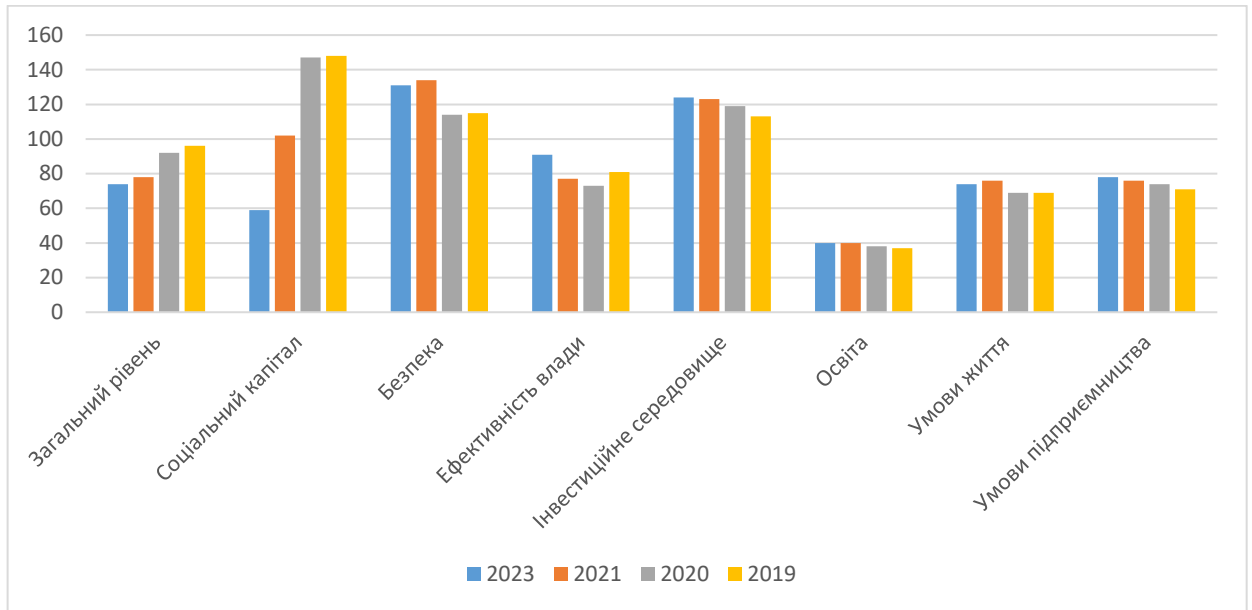

Рис.1. Рейтинг показників економічного та соціального розвитку України в світі в період 2019-2023 рр. за даними Legatum Institute.

Як бачимо з діаграми 1, не зважаючи на військові дії соціальний капітал в Україні стрімко зростає. За оцінками світових експертів в 2019 році Україна займала 148 місце серед 167 країн світу, а в 2023 вона опинилася вже на 59. Внаслідок цього загальний рейтинг добробуту України в порівнянні з іншими країнами світу з кожним роком покращується, незважаючи на надзвичайно складні життєві обставини та умови.

Таблиця 1.

Показники України в системі Legatum Prosperity Index за 2019-2023рр.

Показник	Значення показника	2019	2020	2021	2023
Загальний рівень	Показує економічний і соціальний добробут країни	96	92	78	74

Соціальний капітал	Вимірює міцність особистих і соціальних стосунків, інституційну довіру, соціальні норми та громадянську участь у країні	148	147	102	59
Безпека	Стан війни, конфлікти, терор і злочинність дестабілізували безпеку людей як негайно, так і через довгострокові наслідки	115	114	134	131
Ефективність влади	Вимірює ступінь контролю та обмежень влади, а також те, чи уряд працює ефективно та без корупції	81	73	77	91
Інвестиційне середовище	Вимірює ступінь належного захисту і доступності інвестицій	113	119	123	124
Освіта	Вимірює зарахування, результати та якість на чотирьох етапах освіти (дошкільна, початкова, середня та вища освіта), а також навички дорослого населення.	37	38	40	40
Умови життя	Вимірює ступінь прийнятної якості життя для всіх, включаючи матеріальні ресурси, житло, базові послуги та зв'язок	69	69	76	74
Умови підприємництва	Вимірює ступінь, до якого нормативні акти дозволяють підприємствам починати, конкурувати та розширюватися	71	74	76	78

Отже, на нашу думку, соціальний капітал стає не лише інструментом виживання, але й основою для відновлення та побудови більш стійкого суспільства в умовах війни та після її завершення. Рівень соціального капіталу країни є індикатором економічного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності та нації в цілому, ресурсом підвищення ефективності економіки та запорукою міжнародної безпеки.

Список використаних джерел

1. World Economic Forum. (2024) The Global Risks Report 2024. P. 7-8.
2. Ira Kitschka, Pavlo Kalashnik. (2023) Fighting smoke. The share of the shadow cigarette market has risen to a record 20%. MPs want to whitewash the market and squeeze UAH 20 billion in taxes out of it. Will they succeed? Forbes. P. 2-3.
3. European Parliament. (2022) Taxation of the Informal Economy in the EU. P. 20.
4. Rabia Kapıcıoğlu. (2022) The Shadow Economy and Financial Development in the Turkish Economy. P. 10.

5. Olha Lysa, Iryna Fedets & Arnis Sauka. (2019) Shadow economy index. P. 1-53.
6. Leandro Medina and Friedrich Schneider (2018), Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? International Monetary Fund. P. 1-76.
7. Ponomorenko, T. Yu. (2016) Comparative analysis of the shadow economy of the world countries [Text] / T. Yu. Issue 2 - Odesa, ONEU. P. 222 - 227.
8. Schneider F, Enste DH. (2013) The Shadow Economy: An International Survey. 2nd ed. Cambridge University Press.
9. Friedrich Schneider Andreas Buehn Claudio E. Montenegro. (2010). Shadow Economies All over the World New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007. P. 1-56.

Жигилій К.С.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студентка БП-3 «Економіка»

ПЕРСПЕКТИВИ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Війна завдає значних втрат людським і природним ресурсам України, руйнуючи інфраструктуру та дезорганізуючи всі ключові сфери суспільства. Однак виокремлюючи проблеми, які загостило повномасштабне вторгнення, часто забувають про відходи від руйнувань, не говорячи вже про інші збитки, завдані навколишньому середовищу. Євгенія Попович, директорка Департаменту цифрової трансформації, електронних публічних послуг та управління відходами Міндовкілля зазначила, що від початку повномасштабного вторгнення станом на листопад 2023 року утворилося понад 670000 тонн відходів від руйнувань [1]. «За оцінками Світового банку, лише на операції з демонтажу та перевезення відходів Україні доведеться витратити близько 5,6 млрд доларів» [2]. Захоронення сміття є вкрай дорогим процесом, який не лише створює значне навантаження на економіку, а й має катастрофічні наслідки для екології. Тож ця проблема є настільки критичною, що вже стає питанням національної безпеки.

У цьому контексті стає очевидною необхідність переходу до принципів циркулярної економіки. «Циркулярна економіка (ЦЕ) – це економічна система, в якій продукти, деталі та матеріали повертаються назад у цикл виробництва, створюючи додаткову економічну, соціальну та екологічну цінність» [3]. Переорієнтація України на принципи циркулярної економіки — це амбітний виклик, який в той же час надає доступ до багатьох можливостей. Ця модель не лише знижує навантаження на полігони та сприяє більш ефективному використанню ресурсів, вона також стає каталізатором сталого економічного зростання.